

УДК 378.1(09) (477.54)

Л. Д. Зеленська

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Г.С. СКОВОРОДИ: ВІХИ ІСТОРІЇ

© Зеленська Л. Д., 2015

<http://orcid.org/0000-0002-3324-5173>

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.33315>

У статті схарактеризовано віхи становлення й розвитку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; визначено його завдання в контексті становлення вищої педагогічної освіти в Україні та харківському регіоні; висвітлено склад структурних підрозділів на кожному історичному етапі; окреслено місце й роль кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи в структурі ХНПУ імені Г.С. Сковороди в історичній ретроспективі.

Ключові слова: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, кафедри, факультети, педагогічна освіта, викладацький склад, генезис, кафедра педагогіки.

Зеленская Л. Д. Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды: вехи истории.

В статье охарактеризованы вехи становления и развития Харьковского национального педагогического университета имени Г.С. Сковороды; определены его задачи в контексте становления высшего педагогического образования в Украине и харьковском регионе; показан состав структурных подразделений на каждом историческом этапе; очерчены место и роль кафедры общей педагогики и педагогики высшей школы в структуре ХНПУ имени Г.С. Сковороды в исторической ретроспективе.

Ключевые слова: ХНПУ имени Г.С. Сковороды, кафедры, факультеты, педагогическое образование, преподавательский состав, генезис, кафедра педагогики.

Zelenska L. Kharkiv National Pedagogical University named after H. Skovoroda: milestones of history.

The milestones of establishment and development of Kharkiv National Pedagogical University named after H. Skovoroda from the time of its founding to the present are characterized in the article. Normative legal documents regulating the development of pedagogical education in Ukraine and the activity of Kharkiv Pedagogical Institute in XIX - XX centuries are determined. Based on the processing of the statutes regulations, ministerial orders and directives its tasks at each historical period are defined; the attitude of the general public as well as scientific and pedagogical community regarding the way education institutions were provided with teaching staff is revealed. On the basis of studying archival documents,

historical educational and historiographical sources ("Experience of History of Kharkiv University (unpublished materials)", "Brief Essay on History of Kharkiv University in the First Hundred Years of its Existence (1805-1905)", "Native Land", "Education in Kharkiv Region", "Development of National Education and Pedagogical Science in Kharkiv Region", "Higher Pedagogical Education and Science in Ukraine: History, Present and Prospects. Kharkiv Region", "Professors of Kharkiv National Pedagogical University named after H. Skovoroda", "Scientific Schools of Kharkiv National Pedagogical University named after H. Skovoroda", etc.) the composition of structural units is highlighted (faculties, departments, institutes) in the context of the genesis of KNPU named after H. Skovoroda. The place and role of General Pedagogics and Higher Education Pedagogics Department in the structure of KNPU named after H. Skovoroda is outlined in historical retrospective: opening Pedagogics Department at Historical-Philological Faculty of Kharkiv University according to the order of Ministry of National Education in 1850; founding two Pedagogics Departments at Social Education Faculty of Kharkiv Institute of National Education: Social Education and Pedology Department (1921), opening Pedagogics Department, Education Organization Department, Pedology Department, Collective Children's Movement Department (1931) in Kharkiv Institute of National Education, which were inherited by Kharkiv State Pedagogical Institute (1933). It is established that Pedagogics Department headed by professors S. Lytvynov, A. Zilbershteyn, L. Popova, I. Fedorenko, V. Lozova had functioned in the structure of Kharkiv State Pedagogical Institute since the 1930s until 2001. Starting from 2002 until present, the Department of General Pedagogics of Kharkiv National Pedagogical University is headed by prof. S. Zolotukhina. In 2009, taking into account the expansion of the tasks of the department, the Scientific Council of the University made a decision to rename it into General Pedagogics and Higher Education Pedagogics Department. In 2004 it was made part of Physics and Mathematics Faculty.

Key words: *KNPU named after H. Skovoroda, departments, faculties, pedagogical education, teaching staff, genesis, Pedagogics Department.*

Постановка проблеми. Реформи вищої освіти обумовили підвищений інтерес суспільства до історії вітчизняних університетів, їх структурних підрозділів, внеску професорсько-викладацького складу не лише в розвиток наукового знання, а й педагогічної теорії й практики.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди – один із найстаріших вишів України, що має власні традиції й набутки в царині педагогічної освіти. Ось уже два століття поспіль цей вищий навчальний заклад надає студентам стійкі знання з педагогічної справи, забезпечує практичний вишкіл майбутнім учителям. Зважаючи на це, постає

завдання проведення неупередженого ретельного дослідження його власної історії. Вивчення й творче переосмислення з сучасних позицій досвіду діяльності ХНПУ імені Г.С. Сковороди на різних історичних етапах дасть можливість для об'єктивного висвітлення генезису, змісту, напрямів роботи окремих факультетів і кафедр, виявлення чинників їх ефективного функціонування з метою урахування педагогічно цінного досвіду та використання його в сучасних умовах.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз стану наукової розробки проблеми засвідчив, що питання становлення й розвитку ХНПУ імені Г.С. Сковороди знайшли висвітлення в узагальнюючих працях з історії вищої освіти харківського регіону («Опыт истории Харьковского университета (по неизданным материалам)», «Ученые общества и учебно-вспомогательные учреждения Харьковского университета (1805–1905)», «Краткий очерк истории Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905)», «Рідний край», «Педагогічна Харківщина», «Розвиток народної освіти і педагогічної науки на Харківщині», «Харків – моя мала Батьківщина», «Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Харківська область») та наукової, педагогічної й просвітницької діяльності її окремих представників і наукових шкіл («Биографический словарь ученых Харьковского университета», «Выдающиеся педагоги высшей школы Харькова», «Украина: регионы. Харьковская область. 500 влиятельных личностей», «Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди», «Наукові школи вищих педагогічних навчальних закладів Східної України ХХ століття: теорія, досвід, перспективи», «Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди» тощо) за редакцією В. Астахової, Д. Багалія, В. Бузескула, О. Гнізділової, В. Лозової, І. Прокопенка, Л. Попової, М. Сумцова та ін.

Більш глибокому теоретичному усвідомленню визначеної проблеми слугують монографії Л. Зеленської, С. Золотухіної, О. Друганової, О. Микитюка, С. Посохова, О. Скаун, І. Сірої та ін., у яких подано регіональний вимір генезису названого ВНЗ в конкретно-історичний період.

Мета статті – на основі виявлених архівних документів й опублікованих історико-педагогічних та історіографічних джерел визначити ключові віхи

історії ХНПУ імені Г.С. Сковороди від часу заснування до сьогодні для визначення місця й ролі в його структурі кафедри педагогіки.

Виклад основного матеріалу.

24 січня 1803 р.

Олександром І підписано указ «Об учреждении училищ», у якому наголошувалося на доцільності відкриття при Імператорських російських університетах педагогічних інститутів: «...Всякий университет должен иметь учительский или педагогический институт».

5 листопада 1804 р.

Набув чинності Статут імператорського Харківського університету. Розділ XII названого статуту визначав порядок функціонування Педагогічного інституту в складі університету: «...Педагогический или Учительский Институт образует учителей для гимназий и училищ, Округ университета составляющих, под начальством Директора, из Ординарных Профессоров Общим Собранием избранного». Передбачалося, що навчання в Педагогічному інституті стане не лише шляхом до вчительської посади в гімназії, але й до магістерського звання та штатної посади в університеті.

1 вересня 1811 р.

Офіційне відкриття Педагогічного інституту з трирічним терміном навчання. Затвердження навчального плану інституту й правил для студентів. Головною перешкодою в повноцінному функціонуванні Педагогічного інституту в означений період була недостатня кількість студентів і кандидатів. З огляду на це, до слухання педагогічних дисциплін залучали як казеннокоштных студентів словесного й фізико-математичного відділень університету, так і тих, хто паралельно з навчанням на інших відділеннях орієнтувався на подальшу роботу в середніх навчальних закладах. Заняття відбувалися двічі на тиждень (у середу та суботу) з 17 до 18 години. Мали місце й «практические упражнения в разговорах и упражнения в сочинениях».

1812 р.

Обрання на посаду Директора Педагогічного інституту Х. Роммелля. З 1811 р. проф. Х. Роммель за дорученням вченої ради Харківського університету читав педагогіку, дидактику та методологію. Уклав «План і правила навчання та викладання в Харківському педагогічному інституті»

(1811 р.), підготував перші керівництва для студентів із «Дидактики» та «Методики» (1812 р.), які згодом були перекладені російською мовою.

26 липня 1835 р.

Затвердження Загального статуту імператорських російських університетів, яким подовжувалася діяльність Педагогічних інститутів при університетах. Мета Педагогічного інституту визначалася як «образование Учителей для Гимназий и Уездных училищ», склад слухачів мав формуватися із числа казеннокоштных студентів (не менше 20 осіб). Ст. 155-156 статуту визначали такий порядок роботи інституту: «Студенты Педагогического Института сверх слушания Университетских лекций получают руководство в практических упражнениях по избранной каждым из них отрасли Наук, сочиняют рассуждения, произносят пробные лекции и дают уроки. Наблюдение за таковыми занятиями возлагается на трех или четырех Профессоров главнейших предметов, к преподаванию которых Студенты педагогического Института приготавливаются».

Упродовж 40-50-х років XIX сторіччя

У Педагогічному інституті Харківського університету працювали: професори М.М. Лунін, В.О. Якимов, О.П. Рославський-Петровський, І.Д. Соколов, А.О. Валицький, лектор Плансон. Обов'язки директора інституту протягом 1842-1858 рр. (з нетривалими перервами) виконував проф. О.В. Куніцин.

Лютий 1850 р.

Подання на ім'я Государя Імператора Миколи I офіційної записки міністра народної освіти Ширинського-Шахматова щодо покращення педагогічної підготовки студентів університетів і оприлюднення постанови «Про затвердження в університетах особливої кафедри педагогіки». Відповідно до цієї постанови слухання лекцій із педагогіки визнавалося обов'язковим не лише для студентів історико-філологічних факультетів вітчизняних університетів, але й усіх казеннокоштных вихованців, які готувалися зайняти посаду вчителя гімназії чи повітового училища, а також своєкоштных студентів, що мали намір виконувати обов'язки домашніх наставників.

5 листопада 1850 р.

Прийняття рішення про відкриття в складі історико-філологічного факультету Харківського університету кафедри педагогіки. Однак через брак

фахівців упродовж 21 місяця кафедра залишалася вакантною. Тимчасово обов'язки професора кафедри виконував А.О. Валицький.

1852 р.

Кафедру педагогіки очолив ад'юнкт М.О. Лавровський, випускник Головного педагогічного інституту (м. Санкт-Петербург).

Жовтень 1858 р.

На підставі урядової постанови «Об упразднении Главного Педагогического Института и об учреждении особых педагогических курсов при Университетах» Педагогічний інститут, що функціонував при Харківському університеті, було закрито.

1860-1867 рр.

Педагогічну освіту в Харківській губернії забезпечували Педагогічні курси з дворічним терміном навчання, що перебували в підпорядкуванні попечительської ради Харківського навчального округу. На Педагогічні курси зараховували, як правило, випускників університету в званні кандидата.

18 червня 1863 р.

Затвердження Загального статуту імператорських російських університетів, відповідно до якого в чинній факультетській структурі не передбачалося функціонування окремої кафедри педагогіки. Згідно з розпорядженням Ради Міністрів Народної освіти від 16 листопада 1863 р. викладання педагогіки в університетах покладалося на професора психології або філософії.

Грудень 1899 р.

Історико-філологічний факультет Харківського університету звернувся з клопотанням до Міністерства народної освіти про відновлення викладання історії та теорії педагогіки, а також методики викладання предметів у гімназіях. У клопотанні акцентувалася увага на тому, щоб педагогіка стала обов'язковим предметом на факультеті, адже заслужений професор філософії Ф. Зеленогорський з весни 1899 р. уже викладав студентам ці предмети як необов'язкові.

24 квітня 1904 р.

На підставі рішення Міністерства народної освіти в Харківському університеті було введено викладання педагогіки як обов'язкового предмета для студентів історико-філологічного факультету.

10 червня 1909 р.

У навчальних округах Російської імперії, зокрема Харківському, були створені Тимчасові педагогічні курси. Уперше запроваджувалася й практика відряджень учителів за кордон.

Травень 1912 р.

Вийшла чергова Постанова «О курсах для приготовления учителей и учительниц средних учебных заведений». Тимчасові практичні педкурси для вчителів початкових народних шкіл при Харківському університеті були організовані попечителем П.Е. Соколовським. Протягом року на них викладали логіку, психологію, шкільну гігієну, методику російської мови та словесності, латину, російську та загальну історію, математику, географію та математичну географію, природознавство, хімію, фізику, німецьку й французьку мови з методикою, а також історію педагогіки. Слухачами переважно були жінки, бо на той час на Харківщині існувала лише одна вчительська семінарія та дві повітові школи з педкурсами, де готували вчителів саме чоловічої статі, а ось учительок готували всі жіночі гімназії. Викладали на курсах і викладачі Харківського університету: ботаніку – проф. Арнольдї, фізику – лаборант Сахаров, зоологію та фізіологію – проф. Нікольський, право – проф. Палієнко, російську історію – проф. Савва, методику і дидактику викладання російської мови – приват-доцент Харцієв.

1907 р.

З ініціативи Харківського Товариства взаємодопомоги трудящих жінок у Харкові були відкриті приватні Вищі жіночі курси, які підпорядковувались попечителю навчального округу. У рік відкриття курсів було встановлено дворічний термін навчання. Згодом його було розширено до 3, а потім – до 4 р.

Існували курси в складі двох факультетів: історико-філологічного з історичним і словесним відділеннями та фізико-математичного з природничо-історичним і математичним відділеннями.

Відповідно до розпорядження Міністра народної освіти від 20 грудня 1913 р. свідоцтва курсів стали прирівнюватися до університетських.

11 березня 1919 року

Згідно з декретом «Про об'єднання столичних вищих жіночих курсів й Інституту шляхетних дівчат» Харківські Вищі жіночі курси були приєднані до Інституту шляхетних дівчат.

25 березня 1919 р.

Педагогічні курси й Інститут шляхетних дівчат об'єднані в педагогічний навчальний заклад нового типу – Вищі трирічні педагогічні курси імені Г.С. Сковороди (згодом Педагогічний технікум імені Г.С. Сковороди).

2 червня 1920 р.

На базі історико-філологічного та фізико-математичного факультетів реорганізованого Харківського університету, зважаючи на величезний попит на викладацькі кадри для масової школи соціального виховання й школи професійної освіти, відкрито Тимчасові педагогічні курси (функціонували впродовж одного місяця).

Липень 1920 р.

На базі Тимчасових педагогічних курсів створено Академію теоретичних знань у складі двох відділень: інституту суспільних наук й інституту фізико-математичних наук.

Травень 1921 р.

Наказом Наркомосу УРСР Харківська Академія теоретичних знань була закрита, а на її базі створено Харківський інститут народної освіти (ХІНО), що об'єднував три факультети: професійної освіти, соціального виховання та робітничий факультет. На факультеті професійної освіти, який готував викладачів-предметників для масової школи професійної освіти, створюється навчальна кафедра педагогіки на чолі з професором А.П. Машкіним. Водночас, на факультеті соціального виховання ХІНО, призначення якого вбачалося в підготовці так званого «інтегрального педагога-вихователя», було започатковано роботу двох навчальних кафедр педагогіки: кафедри соціального виховання (завідувач проф. А.І. Гендрихівська) та педології (завідувач проф. О.Г. Дяків).

1928-1929 рр.

До факультету соціального виховання ХІНО приєднано на правах «відділення молодшого концентру» Педагогічний технікум ім. Г.С. Сковороди.

1930 р.

Ліквідація ХІНО. Створення галузевих вузів: Інституту соціального виховання, Педагогічного інституту професійної освіти, Фізико-математичного інституту.

15 червня 1931 р.

Харківський інститут соціального виховання реорганізовано в Харківський інститут народної освіти з такими факультетами: організаційно-інспекторським (готував організаторів-методистів у справі соціального виховання дітей для органів народної освіти); педолого-педагогічним (готував викладачів-методистів з педології й педагогіки для педтехнікумів і педологів дослідно-педагогічних кабінетів); комдитруху (готував методистів-організаторів КДР). Наказом №17 від 23 вересня 1931 р. по Харківському Інституті народної освіти запроваджувалося чотири педагогічні кафедри: кафедра педагогіки (завідувач проф. Т.П. Гарбуз), кафедра організації освіти (завідувач проф. Ю.Л. Гудвін), кафедра педології (завідувач О.С. Залужний), кафедра КДР (завідувач С.С. Ярославенко).

13 жовтня 1932 р.

Харківський інститут народної освіти перейменовано на Всеукраїнський інститут народної освіти ім. М.О. Скрипника.

1 вересня 1933 р.

Всеукраїнський інститут народної освіти ім. М.О. Скрипника трансформовано в Харківський педагогічний інститут з чотирирічним терміном навчання й відділеннями: історичним, дошкільним, філологічним (з українською та російською мовами викладання). Для надання допомоги робітничій і селянській молоді, що бажала навчатися у вищих навчальних закладах, але не мала необхідної підготовки, цього ж року було створено заочний і вечірній відділи. Від цього часу в структурі Харківського педагогічного інституту діяли такі педагогічні кафедри: кафедра педагогіки (завідувач Гарбуз Т.П.), кафедра педології (завідувач Залужний О.С.), кафедра КДР та позашкільної освіти (завідувач Ярославенко С.С.). Остання була реорганізована 1935 р. у зв'язку з ліквідацією відповідного факультету. Кафедра педології припинила свою діяльність 1936 р. після схвалення постанови ЦКВКП (б) «Про педологічні викривлення в системі Наркомосів».

1935 р.

Згідно з Постановою Раднаркому УРСР «Про підготовку педагогічних кадрів, систему педагогічної освіти та мережу педагогічних установ» при ХДПІ створюється дворічний учительський інститут із двома факультетами – філологічним (з українським і російським відділеннями) й історичним, вечірнє

відділення, а також курси підвищення кваліфікації працюючих учителів з вищою освітою й перепідготовки адміністративно-педагогічних працівників. Кафедру педагогіки впродовж 1934-1939 рр. очолював доц. Литвинов С.А.

1937 р.

Проведено перший випуск слухачів: у педагогічному інституті – 350 осіб, у вчительському інституті – 211 осіб, на заочному відділенні – 1000 осіб.

1 вересня 1939 р.

У зв'язку з гострою нестачею вчителів із фізико-математичною освітою в ХДПІ відкрито фізико-математичний факультет. Кафедру педагогіки очолив проф. А.І. Зільберштейн, який залишався її незмінним керівником до 1973 р.

1939-1940 н.р.

На шести факультетах інституту навчалось майже вісім тисяч студентів. Серед ста п'ятнадцяти викладачів – два академіки, дев'ятнадцять професорів, докторів наук, тридцять один кандидат наук, доцент.

Жовтень 1941 р.

Колектив ХДПІ евакуйовано до м. Самарканда. Однак у зв'язку з відсутністю необхідних приміщень ХДПІ не зміг розгорнути свою діяльність.

18 жовтня 1943 р.

РНК УРСР прийняла постанову про відновлення роботи Харківського державного педагогічного інституту у складі факультетів історичного, філологічного, фізико-математичного, природничого, дошкільного, заочного відділення й вчительського інституту.

21 листопада 1943 р.

За наказом Всесоюзного Комітету РНК СРСР з вищої школи в ХДПІ було відкрито бібліотечний факультет і факультет фізичного виховання.

28 лютого 1945 р.

Постановою РНК УРСР і ЦК ВКП (б) України Харківському державному педагогічному інституту присвоєно ім'я Г.С. Сковороди.

1 вересня 1946 р.

Учительський інститут постановою Міністерства освіти УРСР було виокремлено в самостійну одиницю «Харківський державний учительський інститут» із факультетами: історичним, природничо-географічним, фізико-математичним, мови і літератури (російське й українське відділення). Учительський інститут готував учителів 5-7 класів середньої школи УРСР.

1 вересня 1947 р.

Бібліотечний факультет перетворено на самостійний навчальний заклад – Харківський державний бібліотечний інститут.

7 листопада 1952 р.

Харківський учительський інститут було ліквідовано. Його студенти продовжили навчання в Харківському державному педагогічному інституті за програмою 2-річного вузу (заочного відділення – 3-річного) до 1954 р.

1950-1954 рр.

ХДПІ функціонував у складі чотирьох факультетів (філологічного, фізико-математичного, факультету фізичного виховання і спорту, природничо-географічного). 1956 р. історичне відділення й природничо-географічний факультет було передано до складу Харківського держуніверситету. У період з 1957 по 1974 рр. у зв'язку з трансформаційними змінами в структурі педагогічного інституту в межах кафедри педагогіки читалися не лише суто педагогічні дисципліни, але й психологія, гігієна тощо, а сама кафедра іменувалася як «кафедра педагогіки і психології».

1958 р.

Прийнято рішення про ліквідацію Харківського державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди як багатопрофільного вузу й організацію на його основі двох нових – Харківського педагогічного інституту фізичного виховання імені Г.С. Сковороди і Харківського педагогічного інституту іноземних мов.

1962 р.

Харківський державний інститут фізичного виховання імені Г.С. Сковороди перетворено на Харківський державний педагогічний інститут імені Г.С. Сковороди, поновлено діяльність фізико-математичного, природничого й філологічного факультетів. На посаду ректора інституту призначено Г.І. Ломова. Значний внесок у відновлення та розвиток інституту зробили ректори М.Ф. Гетьманець (1967-1970), М.Ф. Бойко (1971-1979).

У період 1973-1978 рр. кафедру педагогіки очолювала проф. Л.Д. Попова, упродовж 1978-1982 рр. – проф. І.Т. Федоренко.

12 грудня 1980 р.

На посаду ректора Харківського державного педагогічного інституту імені Г.С. Сковороди призначено І.Ф. Прокопенка. Кафедрою педагогіки завідувала д.п.н., проф. В.І. Лозова.

20 квітня 1994 р.

Харківський державний педагогічний інститут імені Г.С. Сковороди набув статусу університету. На цей час на його 14 факультетах (в т.ч. 10 з денною формою навчання) навчалось 8406 студентів із 31 спеціальності. 2001 р. у зв'язку з реорганізаційними змінами й виокремленням у самостійно діючу кафедру історії педагогіки та порівняльної педагогіки, кафедра педагогіки стала іменуватися як «кафедра загальної педагогіки». З 2002 р. до т.п. її очолює д.п.н., проф. С.Т. Золотухіна.

21 серпня 2004 р.

Харківському державному педагогічному університетові імені Г.С. Сковороди присвоєно звання національного. У 2009 р., зважаючи на розширення спектру завдань кафедри, рішенням ученої ради університету її було перейменовано на «кафедру загальної педагогіки та педагогіки вищої школи». У 2004 р. - включено до складу фізико-математичного факультету.

2013-2014 н.р.

У Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди діє 9 інститутів (Інститут економіки і права, Інститут інформатизації освіти, Інститут післядипломної освіти, Інститут педагогіки та психології, Інститут початкової й заочної освіти, Інститут мов світу, Інститут природознавства та математики, Інститут мистецтв, Інститут Українського козацтва), 14 факультетів, 53 кафедри, працює близько 1000 викладачів, здобуває вищу освіту понад 10 000 студентів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дає підстави для висновку, що структура, зміст і напрями підготовки учительських кадрів у ХНПУ імені Г.С. Сковороди упродовж його 200-річної історії не були сталими. Об'єктивні чинники розвитку суспільства зумовлювали трансформаційні зміни в роботі його окремих структурних підрозділів, зокрема кафедри педагогіки, яка, змінивши декілька назв - «кафедра педагогіки і психології», «кафедра загальної педагогіки», «кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи», залишалася провідною в системі підготовки майбутніх учителів.

Подальшого поглибленого вивчення потребує діяльність кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г.С. Сковороди за окремими напрямками у різні історичні періоди.

Література

1. Багале́й Д. И. Краткий очерк истории Харьковского университета за первые сто лет его существования (1805–1905), составленный профессорами Д. И. Багале́ем, Н. Ф. Сумцовым, В. П. Бузескулом / Д. И. Багале́й, Н. Ф. Сумцов, В. П. Бузескул. – Х. : Тип. А. Дарре, 1906. – 329 с.
2. Вища педагогічна освіта і наука України : історія, сьогодення та перспективи розвитку. Харківська область / ред. рада вид.: В.Г. Кремень (гол.) [та ін.]; редкол. тому: І.Ф. Прокопенко. – К. : Знання України, 2009. – 431 с.
3. Выдающиеся педагоги высшей школы Харькова : Биогр. словарь / ХГИ «НУА» / Под ред. В.А. Астаховой. – Х. : Глобус, 1998. – 732 с.
4. Кафедра педагогіки: минуле і сучасне / Харк. держ. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. – Х. : ОВС, 2001. – 52 с.
5. Наукові школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди : колективна монографія / за заг. ред. акад. І.Ф. Прокопенка. – Х. : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2014. – 324 с.
6. О том, на кого в университетах должно быть возложено чтение педагогики // Сборник распоряжений по Министерству народного просвещения. – СПб., 1867. – Т.3 : (1850-1864). – С.340-357.
7. Об упразднении Главного педагогического Института и об учреждении особых педагогических курсов при университетах // Сборник распоряжений по Министерству народного просвещения. – СПб., 1867. – Т.3 : (1850-1864). – С.340-357.
8. Об учреждении в университетах особой кафедры педагогики // Сборник распоряжений по Министерству народного просвещения. – СПб., 1867. – Т.3 : (1850-1864). – С.1225-1226.
9. Общий устав Императорских российских университетов 1835 г. – Х. : Тип. ун-та, 1837. – 50 с.
10. Общий устав Императорских российских университетов 1863 г. – СПб., 1863. – 43 с.
11. Общий устав Императорских российских университетов 1884 г. – СПб., 1884. – 51 с.
12. Педагогічна освіта в Харківському університеті ХІХ- початку ХХ ст.: проблеми історії та історіографії / О.В. Скрипник, С.І. Посохов // [Вісн. Харк.

нац. ун-ту]. – 2001. – №524 : Наук. записки кафедри педагогіки. – Вип. 6. – С. 205-213.

13. Педагогічна Харківщина : довідник / За ред. В.І. Лозової, І.Ф. Прокопенка. – Х. : Вид-во Круглова, 1997. – 160 с.

14. Професори Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди / Видав. дім «Відомі імена»; гол. Ред. М. Белєвцов. – Х., 2006. – 120 с.

15. Розвиток народної освіти і педагогічної науки на Харківщині. – Х : ХДПУ, 1992. – 333 с.

16. Устав Императорского Харьковского университета 1804 г. // Периодические сочинения об успехах народного просвещения. – 1805. – № 10. – С. 225-285.

Архів Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

31. Р-1427, Оп. 7, Од. зб. 3 «Накази по інституту», 1931, 72 арк.

32. Р-1427, Оп.7, Од. зб. 7 «Накази по інституту», 1932, 135 арк.

33. Р-4893, Оп.1, Од. зб. 1 «Накази по інституту», 1933, 119 арк.

34. Р-4293, Оп.1, Од. зб. 3 «Накази по інституту», 1934, 168 арк.

35. Р-4293, Оп.1, Од. зб. 5 «Накази по студентським справам», 1935, 117 арк.

36. Р-4293, Оп.1, Од. зб. 24 «Накази по інституту», 1936, Т. 1, 168 арк.

37. Р-4293, Оп.1, Од. зб. 24 «Накази по інституту», 1936, Т.2, 270 арк.

38. Р-4293, Оп.1, Од. зб. 23 «Накази по інституту», 1938, Т.1, 292 арк.

39. Р-4293, Оп.1, Од. зб. 24 «Накази по інституту», 1938, Т.2, 292 арк.

40. Р-4293, Оп.1, Од. зб. 50 «Накази по інституту», 1939, Т.1, 299 арк.

41. Р-4293, Оп.1, Од. зб. 51 «Накази по інституту», 1939, Т.2, 211 арк.